

Între prea mult și prea puțin: ce amenzi risca societățile în materie penală

Pâna în iulie 2023, cifra de afaceri a unei companii reprezenta criteriul esențial la care se raportau instanțele în aplicarea amenzilor penale, plecând de la stabilirea cuantumului corespunzător unei zile-amenda. Odată cu armonizarea legislației penale cu deciziile Curții Constituționale, paradigma sancționatorie s-a modificat semnificativ, aparent în favoarea companiilor.

Potrivit unor statistici, nivelul amenzilor aplicate companiilor implicate în procese de corupție a înregistrat o creștere anul trecut, fiind cuprins, în medie, între 6.000 și 290.000 lei.

Cu toate acestea, raportat la limita generală maximă a amenzii penale, care este de 3.000.000 lei, dar și la faptul că adevăratul risc pentru companii îl reprezintă în realitate sancțiunile complementare ce pot fi aplicate cumulativ, cuantumul amenzii penale rămâne în continuare modest prin comparație cu amenzile contravenționale în alte materii (spre exemplu, cele din domeniul concurenței).

Noi criterii de stabilire a amenzii penale

Probabil cea mai importantă modificare constă în înlocuirea indicatorilor economici „cifra de afaceri” (în cazul persoanelor juridice cu scop lucrativ) și „valoarea activului patrimonial” (în cazul celor non-profit), utilizate anterior ca puncte de referință în stabilirea cuantumului amenzii, cu sintagma „venituri totale și active totale”.

Conform legislației fiscale, elementele direct legate de evaluarea poziției financiare (reflectate în bilanț) sunt activele, datoriile și capitalurile proprii ale unei companii, în timp ce elementele direct legate de evaluarea performanței financiare (reflectate în contul profit și pierdere) sunt veniturile și cheltuielile.

Pentru mai multă claritate și previzibilitate a limitelor aplicării amenzii penale, a fost prevăzută și o bornă temporală, mai precis exercițiul financiar „anterior trimiterii în judecată”.

Astfel, la stabilirea cuantumului amenzii, atât în cazul companiilor orientate spre profit, cât și al celor non-profit,

instanțele se vor raporta simultan atât la veniturile, cât și activele totale cuprinse în situațiile financiare ori raportările aferente exercițiului financiar anterior trimiterii în judecata.

Suplimentar, a fost introdus și criteriul „valorii activului patrimonial” (*valoarea neta, după deducerea obligațiilor fiscale*), aplicabil tuturor companiilor, cu sau fara scop lucrativ, care: (i) au obligația depunerii situațiilor financiare/ raportărilor anuale, dar au fost înființate în anul trimiterii în judecata sau (ii) nu au obligația depunerii situațiilor financiare/ raportărilor contabile anuale.

În ceea ce privește modalitatea efectivă în care vor fi aplicate noile criterii, așteptările sunt în sensul unei aplicări integrative, prin raportare la situația financiară concretă a companiei în cauză, ceea ce presupune o aplicare concomitentă, și nu alternativă, a celor doi indicatori economici menționați anterior.

Noi situații practice de urmarit

Una dintre situațiile practice afectate de modificări este momentul unui **transfer de raspundere penală**, mai precis atunci când compania trece printr-un proces de fuziune ori divizare. Astfel, în concret, la stabilirea cuantumului amenzii instanța se va raporta la: (i) veniturile totale și activele totale cuprinse în ultima situație/raportare financiară anterioară fuziunii/ divizării, în cazul persoanelor juridice care au obligația de a întocmi și depune situații financiare; respectiv (ii) valoarea activului patrimonial de la data fuziunii/, în cazul persoanelor juridice care nu au obligația de a întocmi și depune situații financiare sau în cazul persoanelor juridice care au fost înființate în anul în care s-a dispus trimiterea în judecata. În ambele cazuri, în calcularea acestor valori va fi luată în considerare partea din patrimoniu care a fost transmisă.

Totodată, o situație interesantă de urmarit în practică va fi aceea a companiilor în cazul cărora există **discrepanțe semnificative între veniturile totale și, respectiv, activele totale**. Cu titlu de exemplu, o companie cu active totale de o valoare relativ mică, dar ale cărei venituri totale înregistrate ating o valoare foarte mare (spre exemplu, în domeniul IT) sau, la polul opus, o companie cu valoare foarte mare a activelor, raportat la care valoarea veniturilor ar putea fi relativ redusă (spre exemplu, în domeniul investițiilor imobiliare). Între cele două exemple, va trebui căutat echilibrul, căci sancțiunea trebuie să fie nu doar disuasivă, ci și eficientă, dar, mai ales, proporționată.

Concluzii preliminare

Modificările legislative în materie penală își pun amprenta asupra activității companiilor, mai ales din perspectiva preocupărilor managementului de a menține echilibrul financiar pe o piață tot mai volatilă.

Faptul că, în prezent, amenda penală nu se mai raportează la cifra de afaceri (venitul brut) al companiei ci, în esență, la activele și veniturile totale, ar conduce, teoretic, la aplicarea unei sancțiuni mai proporționate și, deci, mai adecvate structurii și activității societare.

Deocamdată, este însă prematur pentru a trage concluzii clare cu privire la impactul real al acestor modificări în practică. Astfel, chiar dacă atingerea echilibrului în materie de sancțiuni rămâne un exercițiu idealist, inclusiv în practica judiciară penală, rămâne de văzut care va fi orientarea instanțelor în aplicarea noilor criterii de stabilire a amenzii penale, precum și cuantumul efectiv către care se vor îndrepta în cauzele deduse judecării.